

Vecuma pensija

Publicēts: 30.06.2020.

 [Par 2. līmeņa pensijas mantošanu](#)

Kā aprēķināt vecuma pensiju

Vecuma pensiju aprēķina, ņemot vērā cilvēka:

- uzkrāto pensijas kapitālu laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz pensijas piešķiršanas mēnesim;
- vidējo apdrošināšanas iemaksu algu laikā no 1996.gada līdz 1999.gadam (ieskaitot);
- apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim;
- laika posmu (gados), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa.

 [Plānotie vecuma pensijas izmaksas laika periodi \(gados\) „G” 2021.gadā.](#)

Vecuma pensijas aprēķināšanai noteiktā formula ir šāda:

$$P = K/G$$

P ir gada pensija, kuras divpadsmitā daļa ir mēneša pensija.

K ir apdrošinātā cilvēka uzkrātais pensijas kapitāls. To veido šī cilvēka personīgajā kontā reģistrētā apdrošināšanas iemaksu summa un ikgadējais kapitāla pieaugums.

Savukārt G ir laika posms (gados), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa.

Pārejas periodā (kamēr ir cilvēki ar darba stāžu līdz 1996.gadam) vecuma pensijas aprēķināšanai tiek izmantota šāda formula:

$$P = (K_s + K)/G$$

Šajā aprēķinā papildu tiek izmantots rādītājs K_s , kas ir pensijas sākuma kapitāls, ko aprēķina pēc formulas: $K_s = V_i \times A_s \times 0.2$

A_s - cilvēka apdrošināšanas stāžs līdz 1995.gadam (ieskaitot);

Vi - cilvēka vidējā apdrošināšanas iemaksu alga no 1996. līdz 1999.gadam (t.i., gada vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kas ar 1997.gadu, ņemot vērā pensijas kapitāla gada pieaugumu, ir piemērojama 1996.gada iemaksu algu līmenim).

Šī pensiju aprēķina formula attiecas uz cilvēkiem, kuriem darba stāžs ir līdz 1996.gadam.

Pensiju piešķir un aprēķina katram individuāli, par pamatu ņemot pensijas sākuma kapitālu (aprēķināts, ņemot vērā personas darba stāžu līdz 1996.gadam un vidējo iemaksu algu laika periodā no 1996.gada līdz 1999.gadam), pensijas kapitālu (no 1996.gada 1.janvāra personificētajā kontā reģistrētās sociālās apdrošināšanas iemaksas), kā arī pensionēšanās vecumu.

Visi uzkrātais kapitāls (pensijas sākuma kapitāls + pensijas kapitāls pēc 1996.gada) tiek aktualizēts atbilstoši apdrošināšanas iemaksu algu summas izmaiņām valstī. Vecuma pensijas kapitālu aktualizē piemērojot tos apdrošināšanas iemaksu algas indeksus (turpmāk - kapitāla indeksus), kuri noteikti par gadiem, kas seko aktualizējamajam gadam, līdz pensijas piešķiršanas gadam. Līdz ar to personām, kuras pensionējās, piemēram, 2010.gadā, pensijas kapitāla aktualizēšanai piemēroja visus kapitāla indeksus līdz 2009.gadam (ieskaitot). Savukārt personām, kuras pensijā devušās vai dosies 2016.gadā, piemērojami visi kapitāla indeksi līdz 2015.gadam* (ieskaitot).

Pieprasot pensiju, personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem (no kuriem vismaz pieci gadi uzkrāti pēc 1996.gada 1.janvāra), bet kuru ienākumi bijuši zemāki nekā vidēji valstī pensijas sākuma kapitāla aprēķināšanai nozīmīgajos gados (t.i., 1996. - 1999.), aprēķinot vecuma pensiju, tiek izmantota nevis individuālā apdrošināšanas iemaksu alga, bet gan šajā periodā vidējā alga valstī.

Labajos valsts ekonomiskās attīstības gados, pieaugot sociālo iemaksu veicēju skaitam un darba algai, atbilstoši augsti bija arī attiecīgajos gados aprēķinātie pensijas kapitālam piemērojamie ikgadējie indeksi. Savukārt, valsts ekonomiskās un finanšu krīzes izraisītais sociālo iemaksu veicēju skaita un algu samazinājums šos indeksus attiecīgajos gados ir ietekmējis negatīvi.

Lai rastu risinājumu, kas ierobežotu straujās minēto indeksu pieaugumus un samazinājumus, tika veikti grozījumi likumā „Par valsts pensijām” (spēkā no 2016.gada 1.janvāra), kas nosaka, ja pensijas kapitāla aktualizācijai aprēķinātais ikgadējais kapitāla indekss ir mazāks par skaitli “1”, pensijas kapitāla aktualizācijai piemēro indeksu “1”. Gadam, kurā pensijas kapitāla indeksācijai aprēķinātais indekss ir mazāks par skaitli “1”, sekojošajos gados, kuros pensijas kapitāla aktualizācijai aprēķinātais kapitāla indekss ir lielāks par skaitli “1”, tas tiek aizstāts ar indeksu “1” līdz gadam, kad iepriekšējo gadu negatīvo un tiem sekojošo pozitīvo indeksu reizinājums ir lielāks par skaitli “1”.

Minimālie apmēri

Sākot ar 2021.gada 1.janvāri, minimālās vecuma pensijas apmēru nosaka, minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzei 136 *euro* (personām ar invaliditāti no bērnības - 163 *euro*) piemērojot koeficientu 1,1, un par katru nākamo gadu, kas pārsniedz noteikto vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo apdrošināšanas stāžu (šobrīd - 15 gadi), apmēru palielinot par diviem procentiem no minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes.

Minimālās vecuma pensijas apmēru nosaka pensijas piešķiršanas (pārrēķināšanas) dienā, kā arī pārskatot minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzi.

Ar minimālās vecuma pensijas apmēru atbilstoši katra apdrošināšanas stāža gadam var iepazīties turpmāk tabulā.

Minimālās vecuma pensijas apmērs (<i>euro</i> mēnesī)	
Vispārīgā gadījumā	Personām ar invaliditāti no bērnības

apdrošināšanas stāžs	apmērs
15	149.60
16	152.32
17	155.04
18	157.76
19	160.48
20	163.20
21	165.92
22	168.64
23	171.36
24	174.08
25	176.80
26	179.52
27	182.24
28	184.96
29	187.68
30	190.40
31	193.12
32	195.84
33	198.56
34	201.28
35	204.00
36	206.72
37	209.44
38	212.16
39	214.88

apdrošināšanas stāžs	apmērs
15	179.30
16	182.56
17	185.82
18	189.08
19	192.34
20	195.60
21	198.86
22	202.12
23	205.38
24	208.64
25	211.90
26	215.16
27	218.42
28	221.68
29	224.94
30	228.20
31	231.46
32	234.72
33	237.98
34	241.24
35	244.50
36	247.76
37	251.02
38	254.28
39	257.54

40	217.60
41	220.32
42	223.04
43	225.76
44	228.48
45	231.20
46	233.92
47	236.64
48	239.36
49	242.08
50	244.80
51	247.52

40	260.80
41	264.06
42	267.32
43	270.58
44	273.84
45	277.10
46	280.36
47	283.62
48	286.88
49	290.14
50	293.40
51	296.66

Iedzīvotāju novecošanās un ar to saistīto valsts izdevumu pieaugums ir svarīgs izaicinājums visām ES dalībvalstīm, arī Latvijai. Lai mazinātu nākotnē sagaidāmos riskus saistībā ar iedzīvotāju novecošanos, pensionēšanās vecums Latvijā pakāpeniski tiks paaugstināts līdz 65 gadiem.

No 2014. gada 1. janvāra pakāpeniski pensionēšanās vecums tiek palielināts par trim mēnešiem ik gadu - līdz 2025. gada 1. janvārī tas būs 65 gadi.

no 2014. gada 1. janvāra	62 gadi trīs mēneši
no 2015. gada 1. janvāra	62 gadi seši mēneši
no 2016. gada 1. janvāra	62 gadi un deviņi mēneši
no 2017. gada 1. janvāra	63 gadi
no 2018. gada 1. janvāra	63 gadi un trīs mēneši
no 2019. gada 1. janvāra	63 gadi un seši mēneši
no 2020. gada 1. janvāra	63 gadi un deviņi mēneši
no 2021. gada 1. janvāra	64 gadi
no 2022. gada 1. janvāra	64 gadi un trīs mēneši
no 2023. gada 1. janvāra	64 gadi un seši mēneši
no 2024. gada 1. janvāra	64 gadi un deviņi mēneši
no 2025. gada 1. janvāra	65 gadi

Savukārt nepieciešamais apdrošināšanas stāžs vecuma pensijas saņemšanai, sākot ar 2014. gada 1. janvāri palielinās no 10 uz 15 gadiem, bet no 2025. gada 1. janvāra - uz 20 gadiem.

Paaugstinot pensionēšanās vecumu, tiek mazināta valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas noslodze ar pensionāriem, līdz ar to veicinot speciālā budžeta un pensiju sistēmas finanšu ilgtspēju.

Atgādinām, ka laiks, kad iet pensijā, ir katra cilvēka paša izvēle - nav obligāti jāiet pensijā, sasniedzot pensijas vecumu. Jāņem vērā, ka pensijas apmērs ir atkarīgs ne tikai no apdrošināšanas stāža un tā laikā veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām, bet arī vecuma, kad cilvēks aiziet pensijā.

No 2014. gada 1. janvāra vispārējais pensionēšanās vecums no 62 gadiem pakāpeniski palielināsies par trim mēnešiem ik gadu līdz būs sasniegts 65 gadu vecums. 2022.gadā tiesības uz vecuma pensiju ir personām, kuras sasniegušas 64 gadu 3 mēnešu vecumu, un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 15 gadiem.

Pensiju var pieprasīt priekšlaicīgi - divus gadus pirms vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanas, ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem. 2022. gadā priekšlaicīgās pensionēšanās vecums ir 62 gadi 3 mēneši.

Par pensiju piegādi mājās jāmaksā 2,39 eiro, kas jau automātiski tiek atvilktas no pensijas. Taču pastāv alternatīvas - atvērt kontu kredītiestādē vai pastā, un pensiju saņemt uz kontu bez maksas.

Noderīgas uzziņas par vecuma, izdienas, invaliditātes un apgādnieka zaudējuma pensijām, kā arī citām aktualitātēm, lasiet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras [mājas lapā](#).

 [Kad varēs iet pensijā 1952.-1960.gados dzimušie](#)

Lai rastos tiesības uz valsts pensiju, ir nepieciešams apdrošināšanas stāžs, kura ilgums katram pensijas veidam ir atšķirīgs. Apdrošināšanas stāžam var būt nozīme arī pensijas apmēra noteikšanā. Apdrošināšanas stāžs veidojas no apdrošināšanas periodiem, kuros veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās apdrošināšanas veidam. Apdrošināšanas stāžā tiek ieskaitīti arī likumā noteiktie darba un tam pielīdzinātie periodi, kas uzkrāti līdz 1995. gada 31. decembrim.

Apdrošināšanas stāžu no 1996. gada 1. janvāra apliecina VSAA uzkrātie dati par apdrošināšanas iemaksām.

Apdrošināšanas stāžs līdz 1990. gada 31. decembrim

Latvijas pilsoņiem apdrošināšanas stāžu veido Latvijas teritorijā un bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi (kā arī 1., 2. un 10. apakšpunktā minētais ārpus Latvijas uzkrātais periods ir pielīdzināts apdrošināšanas stāžam):

obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos un alternatīvais (darba) dienests;

dienests Latvijas Republikas armijā, Latvijas pilsoņiem — arī dienests PSRS Bruņotajos spēkos;

dienests ierindas un komandējoša sastāva amatos iekšlietu iestādēs, izņemot VDK;

mācību laiks augstākajās mācību iestādēs, kā arī citās mācību iestādēs pēc vidējās izglītības iegūšanas (5 gadi un ne vairāk par 6 gadiem attiecībā uz specialitātēm, kurās izglītības iegūšanai bija noteikti vairāk nekā 5 gadi);

mācību laiks aspirantūras dienas nodaļā (ne vairāk par 3 gadiem), pēcdiploma izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas laiks;

individuālais darbs;

laiks, kad kopts I grupas invalīds vai bērns invalīds līdz 16 gadu vecumam, kā arī cilvēks, kas sasniedzis 80 gadu vecumu;

laiks, kad māte audzinājusi bērnu līdz 8 gadu vecumam;

algots darbs reliģiskajās organizācijās;

politiski represēto ieslodzījuma vietās, nometinājumā un izsūtījumā, kā arī bēgšanā no šīm vietām (arī ārpus bijušās PSRS teritorijas) pavadītais laiks trīskāršā apmērā, bet Galējos Ziemeļos un tiem pielīdzinātajos rajonos - pieckārtīgā apmērā.;

laiks, kad apdrošinātā persona atzīta par I, II vai III grupas invalīdu un nestrādā, bet ne ilgāk kā līdz vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanai.;

nodarbinātība kolhoza biedra statusā no 16 gadu vecuma.

Ārvalstniekiem, bezvalstniekiem un Latvijas nepilsoņiem apdrošināšanas stāžu veido iepriekš minētie Latvijas teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi, kā arī šādi bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darbam pielīdzinātie periodi:

mācību laiks augstākajās mācību iestādēs, kā arī citās mācību iestādēs pēc vidējās izglītības iegūšanas (5 gadi un ne vairāk par 6 gadiem attiecībā uz specialitātēm, kurās izglītības iegūšanai bija noteikti vairāk nekā 5 gadi);

mācību laiks aspirantūras dienas nodaļā (ne vairāk par 3 gadiem), pēcdiploma izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas laiks;

politiski represēto ieslodzījuma vietās, nometinājumā un izsūtījumā, kā arī bēgšanā no šīm vietām (arī ārpus bijušās PSRS teritorijas) pavadītais laiks trīskāršā apmērā, bet Galējos Ziemeļos un tiem pielīdzinātajos rajonos - pieckārtīgā apmērā.

Līdz 1990. gada 31. decembrim uzkrātos apdrošināšanas periodus ņem vērā, ja tie ņemti vērā, piešķirot citas valsts pensiju.

Lai pierādītu apdrošināšanas periodu, personai jāiesniedz dokumenti (darba grāmatiņa, darba līgumi un to izpildi apliecinājoši dokumenti, darba devēja vai arhīva izziņas, mācību iestāžu izsniegti dokumenti, karaklausības apliecība u.c.) Prasības dokumentiem ir noteiktas 2002. gada 23. aprīļa Ministru kabineta noteikumos Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība”.

Apdrošināšanas stāžs no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim

Apdrošināšanas stāžu veido šādi darba un tam pielīdzinātie periodi Latvijā:

obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos un alternatīvais (darba) dienests;

dienests Latvijas Republikas armijā, Latvijas pilsoņiem — arī dienests PSRS Bruņotajos spēkos;

virsdienests karavīriem un dienests virsniekiem Latvijas Republikas armijā, Latvijas pilsoņiem - arī PSRS Bruņotajos spēkos, ja viņiem sakarā ar darbību Latvijas interesēs atņemta dienesta pakāpe;

dienests ierindas un komandējošā sastāva amatos iekšlietu iestādēs, izņemot VDK.

- 1 1.-4. punktā minētos periodus ieskaita apdrošināšanas stāžā, ja tajos ir veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas.
- 2 Lai pierādītu apdrošināšanas periodu, personai jāiesniedz dokumenti (darba grāmatiņa, darba līgumi un to izpildi apliecinājoši dokumenti, arhīva izziņas, karaklausības apliecība u.c.)

darbs pašnodarbinātā statusā;

mācību laiks augstākajās mācību iestādēs, kā arī citās mācību iestādēs pēc vidējās izglītības iegūšanas;

pēcdiploma izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas laiks;

laiks, kad kopts I grupas invalīds vai bērns invalīds līdz 16 gadu vecumam, kā arī cilvēks, kas sasniedzis 80 gadu

vecumu;

laiks, kad māte audzinājusi bērnu līdz 8 gadu vecumam.

- 1 5.-9. punktā minētos periodus ieskaita apdrošināšanas stāžā, ja persona pati nodarbinātības periodā ir maksājusi sociālo nodokli. Informācija par veiktajiem maksājumiem ir VSAA rīcībā.

laiks, kad persona atzīta par invalīdu un neestrādā, bet ne ilgāk kā līdz vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanai, ko persona pierāda ar dokumentiem.

Prasības dokumentiem ir noteiktas 2002. gada 23. aprīļa Ministru kabineta noteikumos Nr. 165 "[Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība](#)".

Piemaksa pie pensijas

Latvijā un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstīs dzīvojošiem vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējiem par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim un ņemts vērā, piešķirot (pārrēķinot) pensiju, *līdz 2011.gada 31.decembrim* piešķīra piemaksu par katru nostrādāto gadu līdz 1995.gada 31.decembrim.

Sākot ar 2012.gada 1.janvāri, piemaksas pie pensijas par apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim nepiešķir, taču tiek saglabātas jau piešķirtās piemaksas.

Cilvēkiem ar invaliditāti, kuriem no 2012.gada 1.janvāra invaliditātes pensijas vietā piešķir vecuma pensiju un līdz vecuma pensijas piešķiršanas dienai pie invaliditātes pensijas bija noteikta piemaksa par apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim, no vecuma pensijas piešķiršanas dienas uz invaliditātes laiku piešķir arī piemaksu pie pensijas.

2018.gada 1.jūlijā personām, kuras līdz 1996.gada 31.decembrim bija sasniegušas pensijas vecumu un kurām bija piešķirta vecuma vai invaliditātes pensija, tika paaugstināts piemaksas pie pensijas apmērs par vienu apdrošināšanas stāža gadu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, to nosakot 1,50 *euro* apmērā.

Sākot ar 2019.gada 1. oktobri, piemaksas apmēru par vienu apdrošināšanas stāža gadu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, katru gadu oktobrī indeksē, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 50 procentus no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem.

Piemaksu izmaksā vienlaicīgi ar vecuma vai invaliditātes pensiju.

No summas, kuru veido vecuma vai invaliditātes pensija un piemaksa, ietur ienākuma nodokli saskaņā ar likuma [Par iedzīvotāju ienākuma nodokli](#) 12.panta piekto daļu.

Pensijas apmērs tiek pārskatīts, veicot pensiju indeksāciju.

Likums „Par valsts pensijām” paredz, ka valsts pensijas vai tās daļas apmēru, kas nepārsniedz 50% no iepriekšējā kalendārā gada vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī, pārskata (indeksē) reizi gadā 1.oktobrī, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un daļu no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem.

Politiski represētajām personām, personām ar I grupas invaliditāti un Černobīļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem indeksē visu pensijas apmēru.

Invaliditātes, izdienas, apgādnieka zaudējuma pensijas un piemaksas apmēru par vienu apdrošināšanas stāža gadu, kas uzkrāts līdz 1995.gada 31.decembrim, pārskata, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 50 procentus no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem.

Vecuma pensijas pārskata, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un šādu daļu no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem (50% vietā):

60%, ja stāžs no 30 – 39 gadiem un pensijām, kas piešķirtas par darbu kaitīgos un smagos, vai sevišķi kaitīgos un smagos darba apstākļos,

70%, ja stāžs ir no 40 līdz 44 gadiem;

80% - ja stāžs ir 45 gadi un vairāk.

Jāņem vērā, ka no kopējā pensijas un piemaksas apmēra var tikt ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas samazina izmaksājamo summu.

Pensiju un piemaksu indeksāciju nodrošina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA) un tā notiek automātiski (<https://www.vsaa.gov.lv/lv/iestades-kontakti>).

Savu pensijas apmēru ikviens var uzzināt portālā www.latvija.lv vai, vēršoties jebkurā VSAA nodaļā.

Ja cilvēks pēc vecuma piešķiršanas ir strādājis un veicis vai par viņu bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, viņš var pieprasīt savas pensijas pārrēķinu.

Pensijas pārrēķina pieprasījumu var iesniegt jebkurā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļā, kura arī izvērtēs un pieņems attiecīgu lēmumu. Pārrēķinu var pieprasīt vienu reizi gadā neatkarīgi no nostrādāto mēnešu skaita.

Pārrēķināto vecuma pensiju veido agrāk piešķirtā pensija un pensija, kas aprēķināta, ņemot vērā pensijas kapitālu, ko cilvēks uzkrājis pēc pensijas piešķiršanas

Latvijas pensiju sistēma piedāvā cilvēkiem iespēju atsevišķos gadījumos doties pensijā vēl pirms noteiktā pensionēšanās vecuma sasniegšanas.

Bērna vecāks vai aizbildnis, kura apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, 5 gadus ātrāk (2022.gadā – no 59 gadu 3 mēnešu vecuma) var pieprasīt vecuma pensiju, ja laika periodā līdz bērna 18 gadu vecuma sasniegšanai:

1. ne mazāk kā 8 gadus ir aprūpējis 5 vai vairāk bērnus;
2. ne mazāk kā 8 gadus ir aprūpējis bērnu, kurš vismaz 8 gadus atzīts par bērnu ar invaliditāti.

Ir spēkā arī pārejas perioda norma: *sieviete*, kura aprūpējusi līdz 8 gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu ar invaliditāti, un kuras apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 20 gadiem, var pieprasīt vecuma pensiju no 63 gadu 6 mēnešu vecuma (līdz 30.06.2022.) un no 64 gadu vecuma (no 01.07.2022.).

Šādu tiesību nav personām, kurām atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības.

Piecus gadus ātrāk vecuma pensiju var pieprasīt arī Černobiļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieki (2022.gadā - no 59 gadu 3 mēnešu vecuma).

Tiesību uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem (t.i., no agrāka vecuma kā vispārējā gadījumā) par līdz 1996.gadam nostrādāto laiku sevišķi kaitīgos un sevišķi smagos darba apstākļos vai kaitīgos un smagos darba apstākļos noteikšanai tiek piemēroti saraksti, kas līdz likuma „Par valsts pensijām” spēkā stāšanās dienai noteica ražotņu, darbu un profesiju atbilstību darbam, kas dod tiesības uz pensiju ar atvieglotiem noteikumiem (*saraksti Nr. 1 un Nr. 2, kas apstiprināti ar 1956.gada 22.augusta PSRS Ministru Padomes lēmumu nr. 1173*).

Saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām” tiesības pieprasīt vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem par darbu kaitīgos darba apstākļos ir šādām personām:

	Kategorija	Pensionēšanās vecums	Kopējais stāžs	Speciālais stāžs (līdz 31.12.1995.)
Saraksts Nr.1	vīrieši	62 gadi 3 mēneši**	20	5 g.
	sievietes	58 gadi 6 mēneši (līdz 30.06.2022.)* 59 gadi (no 01.07.2022.)*	15	3 g. 9 m.
Saraksts Nr.2	vīrieši	62 gadi 3 mēneši **	25	6 g. 3 m.
	sievietes	62 gadi 3 mēneši **	20	5 g.

* Ar katra nākamā gada 1.jūliju vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu paaugstina par *sešiem* mēnešiem, līdz tiek sasniegts pensionēšanās vecums.

** Ar katra nākamā gada 1.janvāri vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu paaugstina par *trīs* mēnešiem, līdz tiek sasniegts pensionēšanās vecums (63 gadi).

2022.gadā no 59 gadu 3 mēnešu vecuma var pieprasīt vecuma pensiju politiski represētās personas, ja ir vismaz 30 gadu apdrošināšanas stāžs.

Priekšlaicīgā pensionēšanās

Priekšlaicīgi pensionēties var divus gadus pirms istā pensionēšanās vecuma sasniegšanas. 2022.gadā gan sievietes, gan vīrieši priekšlaicīgi pensijā var doties, sasniedzot 62 gadu 3 mēnešu vecumu.

Lai varētu doties priekšlaicīgā pensijā, cilvēka apdrošināšanas stāžam ir jābūt vismaz 30 gadiem.

Ja cilvēks stājas darba attiecībās, priekšlaicīgi piešķirto vecuma pensiju neizmaksā. Savukārt pēc istā pensionēšanās vecuma sasniegšanas cilvēks var vienlaicīgi gan strādāt, gan saņemt vecuma pensiju pilnā apmērā.

Personām, kurām vecuma pensija piešķirta priekšlaicīgi līdz vecuma sasniegšanai pensijas izmaksas apmērs ir 50% no piešķirtās vecuma pensijas.

Ja persona ir izdarījusi savu izvēli un pensiju pieprasījusi priekšlaicīgi, sasniedzot īsto pensionēšanās vecumu, vecuma pensija par jaunu netiek piešķirta

Pensiju eksports

Lai uzlabotu cilvēku zināšanas par savām sociālajām garantijām un pārliecību par savu sociālo drošību, ikvienam nepieciešams iepazīties ar savām tiesībām un pienākumiem sociālās drošības jomā.

Latvijas pilsoņiem, kuri likumīgi strādā kādā no Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm, ir iespēja iesaistīties šīs valsts sociālās drošības sistēmā un saņemt tās sniegtās garantijas. Viņiem šajā ES dalībvalstī ir tādas pašas tiesības un pienākumi sociālās drošības jomā kā šīs valsts pilsoņiem.

Sociālās drošības sistēma aptver dažādus ienākumu zaudēšanas riskus, piemēram, vecumu, invaliditāti, apgādnieka zaudējumu, slimību, nelaimes gadījumu darbā, arodslimību, dažādas kompensācijas par izdevumiem ģimenei ar bērniem, bezdarbu.

Latvijas pilsoņi, pārceļoties uz dzīvi kādā no ES dalībvalstīm, nezaudē tiesības uz pensijām un atsevišķiem pabalstiem, kuras viņi ir ieguvuši Latvijā. Piešķirtie pabalsti vai pensija tiek pārskaitīta uz cilvēka norādīto bankas kontu jebkurā dalībvalstī (pensiju un pabalstu eksporta princips).

Strādājot un dzīvojot kādā ES dalībvalstī, cilvēkam ir tiesības saņemt šādas pensijas, pabalstus un atlīdzības:

- vecuma pensijas;
- invaliditātes pensijas;
- apgādnieka zaudējuma pensijas;
- atlīdzības sakarā ar nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām;
- slimības un maternitātes pabalstus;
- bezdarbnieka pabalstus;
- apbedīšanas pabalstus;

ģimenes valsts pabalstus.

Ja Latvijas pilsonis sava darba mūža laikā ir strādājis vairākās ES dalībvalstīs, viņam ir tiesības saņemt pensiju no visām šīm valstīm. Katra valsts savu izmaksājamās pensijas daļu aprēķinās atbilstoši tās likumiem un cilvēka nostrādātajam laikam šajā valstī. Ja cilvēks nebūs nostrādājis pietiekami ilgu laiku kādā ES dalībvalstī, lai viņam rastos tiesības uz šīs valsts pensiju, tiks ņemti vērā citās ES dalībvalstīs nostrādātie laika periodi.

Piemēram, cilvēka darba stāžam Latvijā, lai rastos tiesības uz pensiju, ir jābūt ne mazākam par 15 gadiem. Ja cilvēks ir nostrādājis 9 gadus Latvijā, bet pēc tam 7 gadus Beļģijā, tad viņam, pieprasot pensiju Latvijā, tiesību noteikšanai tiks summēti abi periodi. Tādējādi vērā tiks ņemti ne tikai nostrādātie 9 gadi Latvijā, bet arī 7 gadi Beļģijā. Tomēr Latvija piešķirs pensiju tikai par 9 gadiem, kamēr Beļģijas pienākums būs piešķirt pensiju par 7 tur nostrādātajiem gadiem.

Gadījumos, ja cilvēks ir strādājis ES dalībvalstīs (gan esošajās, gan jaunajās) un viņa darba mūžs pensiju sistēmā nav pilnībā atalgots, piemēram, nav ieskaitīts darba stāžs, viņš var vērsties [Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā](#), lai risinātu minēto jautājumu.

Papildu informāciju par pensiju eksportu var iegūt VSAA mājas lapā <https://www.vsa.gov.lv/lv/pakalpojumi-eiropas-savieniba>.

Informācijas apmaiņa starp dalībvalstu institūcijām notiek ar noteikta veida veidlapu palīdzību. Dažas no tām tiek izsniegtas arī pašam cilvēkam. Šīs veidlapas, kas nepieciešamas sociālās drošības tiesību realizēšanai var saņemt VSAA.

Pirms darba attiecību uzsākšanas citā dalībvalstī, lūdzam iepazīties ar informāciju par konkrētās valsts nosacījumiem nodarbinātības un sociālās drošības jomās:

Pārvietošanās Eiropas Savienībā ([šeit](#));

Mans sociālais nodrošinājums - Pensijas Eiropā ([šeit](#));

MISSOC tabulas par ES/EEZ dalībvalstu sistēmām darba tiesību, sociālās drošības u.c. jomās ([šeit](#)).

Lai uzzinātu detalizētāk par pensiju un bezdarbnieka pabalstu piešķiršanas nosacījumiem, lūdzam iepazīties ar informatīvo materiālu:

ES sociālās drošības shēmu koordinācijas pamatprincipi;

Periodu summēšana, lai noteiktu tiesības uz pakalpojumiem;

Pensiju piešķiršanas kārtība, ja ir bijusi nodarbinātība divās vai vairākās ES/EEZ dalībvalstīs;

Pensiju un pabalstu eksports. Detalizētāk par bezdarbnieka pabalstu eksportu un tā saņemšanu Latvijā pēc nodarbinātības citā ES/EEZ dalībvalstī ([šeit](#)).

Kopš 2001. gada jūlija Latvijā darbojas trīs līmeņu pensiju sistēma:

līmenis, kas ir valsts obligātā nefondēto pensiju shēma

līmenis, kas ir valsts fondēto pensiju shēma

līmenis, kas ir privātā brīvprātīgā pensiju shēma

Pensiju sistēmas darbības galvenais princips ir - jo lielākas sociālās iemaksas tiek veiktas šodien, jo lielāka pensija būs rīt. Visu trīs līmeņu vienlaicīga pastāvēšana nodrošina pensiju sistēmas stabilitāti.

Pensiju sistēmas 1. līmenī ir iesaistīti visi sociālās apdrošināšanas iemaksu veicēji un viņu veiktās iemaksas šobrīd tiek izmantotas, lai izmaksātu vecuma pensijas esošajiem pensionāriem. Tas ir paaudžu solidaritātes princips.

Katram sociālo iemaksu veicējam ir atvērts personīgais konts, kurā tiek reģistrēta informācija par veiktajām iemaksām. Šī informācija nodrošinās atbilstošas pensijas aprēķināšanu, kad cilvēks aizies pensijā.

Pensiju sistēmas 2. līmenis ir obligāts tiem, kas līdz 2001. gada 1. jūlijam nebija sasnieguši 30 gadu vecumu (dzimuši pēc 1971. gada 1. jūlija). Savukārt tie, kas bija 30 līdz 49 gadu vecumā (dzimuši no 1951. gada 2. jūlija līdz 1971. gada 1. jūlijam ieskaitot), varēja un joprojām var pievienoties šim līmenim brīvprātīgi. Ja cilvēks pieder šai vecuma grupai un ir izlēmis piedalīties pensiju 2. līmenī, viņam jāadresē savs iesniegums Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai. Ar laiku 2. līmenī tiks iesaistīti visi strādājošie.

2. pensiju līmenī iesaistīto dalībnieku veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas ar viņu izvēlētā līdzekļu pārvaldītāja starpniecību tiek ieguldītas finanšu tirgū un uzkrātas konkrētā cilvēka pensijai.

Iesaistoties pensiju 2. līmenī, papildu sociālās apdrošināšanas iemaksas nav jāveic. Kopējais iemaksu apjoms pensijas kapitālam (20% no ienākumiem) paliek nemainīgs, bet tas tiek pārdalīts starp pensiju sistēmas 1. līmeni un 2. līmeni. 2012. gadā 2. līmenim novirzīti 2% no ienākumiem, bet 2013. gadā un 2014. gadā - 4%, 2015. gadā - 5%, 2016. gadā - 6%.

Pensiju sistēmas 3. līmenis ir brīvprātīgs un dod iespēju katram veidot papildu uzkrājumus savai pensijai privātajos pensiju fondos individuāli, pēc savas izvēles. Privātā pensiju fonda galvenais uzdevums ir nodrošināt uzkrāto pensiju izmaksu pensionētajiem strādājošajiem, kuri ir veikuši regulāras iemaksas pensiju fondā. Pensiju fondos uzkrātie naudas līdzekļi tiek ieguldīti galvenokārt akciju un fiksēta ienākuma vērtspapīru tirgū.

Pensiju sistēmas reforma tika uzsākta 1990. gadu sākumā. Šīs reformas mērķis bija pārveidot pensiju sistēmu atbilstoši jaunajiem sociāli - ekonomiskajiem apstākļiem Latvijā.

Jaunā pensiju sistēma ir veidota kā apdrošināšanas sistēma, kas balstās uz katra cilvēka paša ieinteresētību savu vecumdienu nodrošināšanā. Tas nozīmē, ka cilvēkam pašam ir aktīvi jāiesaistās savas pensijas nodrošināšanā, maksājot nodokļus un izmantojot iespēju uzkrāt pensijas kapitālu atbilstoši saviem ienākumiem dažādos pensiju plānos.

Jo lielākas būs cilvēka sociālās apdrošināšanas iemaksas pensiju apdrošināšanai, jo lielāks būs viņa pensijas apmērs.

Pensiju reforma nozīmē:

pensiju sistēmas 3 līmeņus, kas ļauj sadalīt valsts un katra cilvēka atbildību par nodrošinājumu vecumdienās, drošu valsts pensiju sistēmu, kurā pensijas lielums ir atkarīgs no veikto sociālās apdrošināšanas iemaksu apjoma, efektīvi administrējamu finansēšanas sistēmu,

pensionēšanās vecuma palielināšanu, lai līdzsvarotu strādājošo un pensionāru skaitu un samazinātu sociālās apdrošināšanas sistēmas slodzi,

valsts ekonomisko attīstību, nodrošinot iespējas pensiju uzkrājumu investēt valsts ekonomikā, attīstot finanšu un kapitāla tirgu.

Pensiju reformas nepieciešamība

Latvija bija viena no pirmajām valstīm Centrālajā un Austrumeiropā, kas uzsāka daudzlīmeņu pensiju sistēmas ieviešanu un pirmā valsts pasaulē, kas ieviesa uz kapitāla uzkrāšanas principiem balstīto nefondēto paaudžu solidaritātes pensiju shēmu.

Pensiju reforma bija nepieciešama vairāku iemeslu dēļ:

Vecā sistēma neatbilda tirgus ekonomikas apstākļiem. Līdz tam pastāvošā pensiju sistēma neatbilda jaunajiem - tirgus ekonomikas principiem un līdz ar to vairs nespēja funkcionēt.

Cilvēki nebija ieinteresēti maksāt nodokļus, jo pensijas apmērs nebija atkarīgs no iemaksu apjoma. Pensiju lielums bija atkarīgs no darba stāža un nevis no veikto iemaksu apmēra. Lai strādājošais iegūtu tiesības uz pensiju, pietika ar to, ja darba devējs veica iemaksas atbilstoši valstī noteiktajai minimālajai algai.

Pensiju sistēmas reformas nepieciešamību noteica arī zems pensionēšanās vecums un sabiedrības straujā novecošanās. Pastāvot šādai demogrāfiskai situācijai, nākotnē nepietiktu naudas līdzekļu pensiju izmaksai.

 [Buklets topošajiem un esošajiem pensionāriem "Senioru ABC"](#)

Pabalsti nāves gadījumā

▼

Apbedīšanas pabalstu piešķir:

sociāli apdrošinātam cilvēkam tā apgādībā bijuša ģimenes locekļa nāves gadījumā;

sociāli apdrošināta cilvēka ģimenes loceklim vai cilvēkam, kurš faktiski uzņēmis apbedīšanu, ja miris sociāli apdrošinātais, bezdarbnieks, pensijas, atlīdzības par darbspēju zaudējumu vai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējs;

ģimenes loceklim vai cilvēkam, kurš uzņēmis apbedīšanu, ja sociāli apdrošinātais vai tā apgādībā bijušais ģimenes loceklis miris mēneša laikā pēc darba attiecību vai pašnodarbinātības izbeigšanas.

Apbedīšanas pabalsta apmērs:

apdrošinātā cilvēka nāves gadījumā - mirušā apdrošinātā mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas divkārsā apmērā;

bezdarbnieka pabalsta saņēmēja nāves gadījumā - valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta trīskāršā apmērā;

apdrošinātā cilvēka apgādībā bijuša ģimenes locekļa nāves gadījumā - valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta trīskāršā apmērā;

valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēja nāves gadījumā - valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta divkārsā apmērā.

vecuma, invaliditātes, izdienas vai speciālās valsts pensijas vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmēja nāves gadījumā – apbedīšanas pabalstu piešķir un izmaksā mirušā cilvēka divu mēnešu pensiju vai atlīdzību apmērā. Ja pensijas saņēmējs miris pēc 2019. gada 1. janvāra, tad apbedīšanas pabalstu izmaksā mirušā cilvēka divu mēnešu pensiju apmērā, ieskaitot piemaksu pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim (ja tāda bija piešķirta).

[Detalizētāka informācija pieejama](#)

Pārdzīvojušā laulātā pabalsts

Pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam laulātajam piešķir pabalstu 50 procentu apmērā no mirušajam laulātajam saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām” piešķirtās pensijas, ieskaitot piemaksu pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim.

Tiesības uz pabalstu ir divpadsmit mēnešus no pensijas saņēmēja nāves dienas, ja iesniegums iesniegts sešu mēnešu laikā no pensijas saņēmēja nāves dienas.

Ja iesniegums ir iesniegts vēlāk, tiesības uz pabalstu rodas ne agrāk kā sešus mēnešus pirms iesnieguma iesniegšanas dienas un ir ne ilgāk kā līdz dienai, kad pagājuši divpadsmit mēneši no pensijas saņēmēja nāves dienas.

Tiesības saņemt pārdzīvojušā laulātā pabalstu ir, ja:

pensijas saņēmējs nāves dienā ir bijis reģistrētā laulībā;

mirušais bija vecuma, invaliditātes, apgādnieka zaudējuma vai izdienas saskaņā ar lēmumu Nr. 104 „Nolikumu par izdienas pensijām” vai lēmumu Nr. 34 „Par Nolikumu par iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva darbinieku pensijām (darba devēja pensijām)” pensijas saņēmējs;

mirušā nāves dienā pārdzīvojušais laulātais ir Latvijas vecuma, invaliditātes, izdienas vai speciālās valsts pensijas saņēmējs.

Iesniegumu pabalsta piešķiršanai var iesniegt jebkurā VSAA klientu apkalpošanas centrā:

personīgi vai elektroniska dokumenta formā, atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu;

nosūtīt pa pastu vai iesniedzot ar pilnvarotās personas starpniecību;

portālā www.latvija.lv, aizpildot E-iesniegumu.

Pieprasot pabalstu, jāuzrāda personu apliecinošs dokuments.

Pabalstu pārskaita uz pabalsta saņēmēja norādīto kontu Latvijas kredītiestādē, pasta norēķinu sistēmas (PNS) kontā vai piegādā dzīves vietā par maksu.

<https://www.lm.gov.lv/lv/vecuma-pensija>